

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 14. 02. 2018 ✓Accepted/Kabul: 24.07.2018

DOI: 10.30794/pausbed.394669

Araştırma Makalesi/ Research Article

Çağırkan, B. (2018). "Modernizm Ve Postmodernizm Bağlamında Milliyetçiliğin Aidiyet Algısı Üzerine Etkisi ", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 33, Denizli, s.379-393.

MODERNİZM VE POSTMODERNİZM BAĞLAMINDA MİLLİYETÇİLİĞİN AİDİYET ALGISI ÜZERİNE ETKİSİ

Barış ÇAĞIRKAN*

Özet

Modernizm ve postmodernizm genel olarak iki farklı toplum yapısına vurgu yapmaktadır. Modernizm bütüncül bir anlayışı temel alırken, postmodernizm yerellikler ve çoğulculuğu temel almıştır. Modernizm ile birlikte milliyetçilik ve etnisite toplumsal kurumlar başta olmak üzere toplum yapısını belirlemede önemli etkenler olmuşlardır. Bu iki faktör toplumsal aktörlerin kimlik ve aidiyet algılarını şekillendirmiştir. Alt kültür ve etnik grupları için ana akım topluma aidiyet duygusu inşa etme süreci her dönemde birçok farklı etkene bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Modern toplumlarda alt kültür gruplarından beklenen tutum milliyetçi duygularından tamamen vazgeçerek ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirmeleridir. Postmodern dönemde küreselleşme ve mobilizasyon süreçlerinin sonucu olarak toplum yapıları çokkültürcü bir yapıya sahiptir. Bu dönemde farklı etnik gruplar milliyetçi duygularından vazgeçmeden ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirme imkanı bulmuşlardır. Özellikle çokkültürcülüğün bir sonucu olarak hibrit kimliklerin ortaya çıkışı farklı aidiyet algılarının da ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Postmodern dönemde de alt kültür grupları için milliyetçi duygular aidiyet algılarını belirlemede etkili olmaya devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Modernizm, Aidiyet, Postmodernizm, Milliyetçilik.*

THE EFFECTS OF NATIONALISM ON SENSE OF BELONGING IN THE CONTEXT OF MODERNISM AND POSTMODERNISM

Abstract

Modernism and postmodernism emphasise the social structure of two different societies. While modernism is based on a holistic understanding, postmodernism is based on locality and pluralism. In addition to modernism, nationalism and ethnicity have become essential factors in determining the structure of society, especially social institutions. These two factors have shaped the understanding of identity and sense of belonging to social actors. The process of building a sense of belonging to mainstream society for subcultural and ethnic groups has varied depending on many different influences through the history. The attitude that is expected from subcultural groups in modern societies is to abandon their nationalist feelings and build the sense of belonging to mainstream society. In the postmodern period, social structures as a result of globalisation and mobilisation processes have become a multicultural structure. During this period, different ethnic groups have had the opportunity to develop a sense of belonging to the mainstream society without giving up their nationalist feelings. Especially the emergence of hybrid identities as a result of multiculturalism has accelerated the different understanding of a sense of belonging. In the postmodern period, nationalist sentiments for subcultural groups continue to be useful in determining their sense of belonging.

Key Words: *Modernism, Sense of belonging, Postmodernism, Nationalism.*

*Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, BİTLİS.
e-posta: bcagirkan@gmail.com (orcid.org/0000-0002-0013-1831)

1. Giriş

Sosyal bilimlerde küreselleşme tartışmaları “son otuz yılda, insanlarda, ürünlerde ve imgelerdeki akışın artmasının etkilerini anlamaya yönelik girişimlerin ve yoğunlaşan bilimsel tartışmaların odak noktası haline” gelmiştir (Skey, 2010: 715). Küreselleşme üzerine yapılan tartışmaların en büyük getirisi yurtsuzluk, küresel şehirler, diaspora tarzı sınır tanımayan sosyal ağlar, küresel risk algıları, yeni ticaret yöntemleri, küresel ölçekli örgütlenmeler ve sosyo-politik organizasyonların ortaya çıkışı gibi yeni tartışma alanları yaratmıştır (Beck, 2004). Ayrıca küreselleşme çalışmalarının temel amaçlarından biri de toplumsal yapı içinde sosyal ilişkileri teorik kılmak için yeni arayışlar içine girmesidir. Modernizm ve ulus devlet anlayışının yıkıldığı bu dönemde toplumsal aktörler için yeni bir durum olan çokkültürlü toplum yapıları ortaya çıkmıştır. Bu çoğulculuğun hakim olduğu toplum yapılarında bireyler kimlik ve aidiyet algılarını yeniden tanımlamak ve daha sonra değişen toplumsal etkileşim süreçlerine bağlı olarak yeniden tanımlamak durumunda kalmıştır.

Çağdaş bir fenomen olarak görülen küreselleşme “siyasi, ekonomik boyutlara sahip olmanın yanında ulusal sınırları aşan (uluslarüstü) birbirine bağlılığı bulunan sosyo-kültürel boyutlara” sahiptir (Croucher, 2004: 10-22). Küreselleşmenin ulusal sınırları aşan etkisinin temelinde mobilizasyon süreçleri yatmaktadır. Modernitenin hakim olduğu dönemde ise toplumsal aktörler belirli bir toplum yapısı içinde dünyaya gelerek o toplumun etnik, kültürel, dinsel, aidiyet ve kimlik algılarını sosyal etkileşime girerek dar bir çevre içinde öğrenmektedir. Bu sayede ana akım topluma olan aidiyet algısı milliyet ve ulusal değerler etrafında şekillenmektedir (Edenson, 2002). Ancak küreselleşmenin mobilizasyon süreçleri ile birleşen ulusal sınırları aşmasında etkili olması bireyler için dar bir çevreden ziyade küresel boyutta sosyal etkileşim süreçlerinin mümkün olduğunu göstermektedir.

Günümüz toplumlarında toplumsal aktörlerin aidiyet algılarının oluşumunda milliyetçi öğelerin ne ölçüde ve nasıl etkili olduğunun anlaşılması zor bir durumdur (Urry, 2003), çünkü ana akım toplum içinde bulunan bazı alt kültür gruplarının üyelerinin aidiyet algılarının oluşmasında geçmişinden getirdiği etnik ve milliyetçi duygularından vazgeçmeden ana vatanlarına duydukları aidiyet algısını sürdürmeleri ana akım topluma duyulan aidiyet algısının inşa edilmesinde zorlaştırıcı olmasından ziyade kolaylaştırıcı bir etkisi olmuştur. Özellikle dini ve etnik faktörlerin bireysel kimlik ve aidiyet algılarını belirlenmesinde önemli olan alt kültür grupları açısından ana akım toplumun sağlamış olduğu özgürlük ortamı bu grupların ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirmesinde kolaylaştırıcı etkisi olmuştur. Bu bağlamda ulus devlet anlayışının şekillenmesinde etkili olan etnisite ve milliyetçiliğin günümüz toplumlarında aidiyetlerin oluşmasında farklı bir etki olmuştur.

Bu makale kapsamında çokkültürcülük, küreselleşme ve mobilizasyon süreçlerinin günümüz toplum yapılarında sosyal aktörlerin aidiyet algılarının oluşmasında milliyetçi etkiler incelenecektir.

2. Modernizm ve Milliyetçilik

Milliyetçilik kavramı birçok sosyal bilimci tarafından modernite ile ortaya çıkan bir kavram olarak tartışılmıştır. Milliyetçiliğin modernitenin bir sonucu olduğu yaklaşımını benimseyen çalışmaların ortak paydasını “milletler ve milliyetçiliğin modern çağa ait yapılar” olduğu görüşü oluşturmaktadır (Özkırımlı, 1999: 102). “Milletler ve milliyetçilik kapitalizm sanayileşme, merkezi devletlerin kurulması, kentleşme, laikleşme gibi modern süreçlerle birlikte ya da onların ürünü” olarak ortaya çıkmıştır. Milliyetçiliği bu süreçlerden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Zaten eski çağlarda “milliyetçiliğin ortaya çıkmasını sağlayacak toplumsal, siyasi ve ekonomik koşullar” yoktur. Bu koşullar modern çağda oluşup başka bir deyişle, “milletler ancak milliyetçilik çağında sosyolojik” bir gereklilik haline gelir (s. 103).

Milliyetçilik tartışmaları etnisite kavramı ile birlikte tartışılmıştır. Etnisitenin basit bir tanımını yapmak gerekirse; “ortak bir soy, paylaşılan anı ve kültürel unsurlar, tarihi bir bölge veya vatan bağlantısı ve dayanışma ölçütü ile adlandırılmış bir insan nüfusudur” (Smith, 1993: 49). Smith’in etnisite tanımından hareket ettiğimizde bazı önemli faktörlerden bahsetmemiz gerekmektedir. İlk olarak ortak köken inancı veya mit algısıdır. Etnik milliyetçiler sıklıkla ortak kan veya benzeri faktörleri kendi savlarını desteklemek için kullanmaktadırlar. Etnik milliyetçiler ve onların destekçileri için etnisite bir süper ailedir. Etnisite bağına paylaşılan üyeler (henüz doğmamış olanlar da dahil olmak üzere) farklı kuşaklara ve uzaktaki akrabalara kadar uzanır (s. 50). Bir diğer önemli husus ise tarihsel anılardır. Bu anıları paylaşan grubun üyeleri birliktelik duygusuna sahiptirler. Ayrıca bu anılar özellikle göçmen gruplar arasında daha önce hiç yaşamamış olsalar bile bir “anavatan (heimat)” algısının devam etmesine de yardımcı olur. Ortak paylaşılan kültürün varlığı ayrıca etnisitenin devamlılığı açısından önem arz etmektedir. Bu kültürel unsurlar arasında kıyafetler, yemekler, müzik, el sanatları ve mimarinin yanı sıra gelenekler ve kurumlar bulunur. Bugüne kadar paylaşılan en yaygın kültürel öğeler dil, milliyet ve dindir (Delanty, 2001).

Etnisite kavramı bünyesinde dayanışma unsuru barındırır. Fakat bu noktada etnik kategoriler ve etnik topluluk ayrımına dikkat etmek gerekmektedir. Etnik kategoriler genel olarak hariciler (diğerleri) tarafından belirlenirken; etnik topluluklar milliyet temelinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Milliyet unsurunu paylaşan üyeler varlıklarını farklı toplum yapıları içinde devam ettirmişlerdir. Nerede olursa olsun tüm üyeler “kucaklayıcı bir etnisite çerçevesinde aidiyet duygusuna sahip olmak için ortak etnik kökene sahip olma duygusunu” kaybetmemişlerdir (Smith, 1993: 52).

Toplumsal aktörler sadece günümüzde değil tarihsel olarak çoğu zaman çokkültürlü toplum yapıları içinde yaşamışlardır. Ancak bu dönemde bireyler kendilerini genel olarak aileleri, yaşadıkları yerler, bölgeler, yaş ve cinsiyet grupları, sınıf, din, etnik ve ulusal birliklerine göre bir bütün olarak tanımlamışlardır (Smith, 1993). Bu dönemde aidiyet duygusunun geliştirilmesinde bu yollar farklı amaçlar ve şekillerde etkili olmuştur. Modern dönemde sosyal aktörlerin kimlik ve aidiyet algıları “durumsaldır” (s. 49).

Ulus devletlerin ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçte etnisite ve milliyetçilik algısı birçok faktör tarafından tehdit edilmiştir. Göçler, istilalar, etnik gruplar arası evlilikler, küreselleşme, dünya vatandaşı kavramı, mobilizasyon, kitle iletişimin artışı gibi faktörler bireylerin etnisite ve milliyetçilik algılarını değiştirmiştir (Özkırımlı, 1999). Sonuç olarak modern dönemde uluslar etnik kültürlerin gölgesi altında şekillenmiştir. Geçmişten gelen “mitler, semboller, töreler bugünün milliyetçiliklerinin içeriğini” belirlemektedir (s. 99). Etnik milliyetçiliğin doğasını ve gücünü kavrayabilmek için öncelikle kolektif kimlik ve topluluk düzeyine odaklanmalıdır. Buradaki endişe verici belirli kolektif kimlik etnisitesi veya etnik topluluktur.

Günümüz küreselleşen dünyada toplumsal değişimler bireylerin sosyal ilişkilerinde yoğunlaşmayı ve aynı zamanda coğrafyayı ve ulusal sınırları deneyimleme biçimimizin değişmesine neden olmuştur. Ulusal sınırlar fikri birçok bağlam ve sembolü ifade eder. Temel ve somut bir biçimde, sınırlar fiziksel ayırım yapmak niyetindedir (Herberich-Marx ve Raphael, 1989). Sınır çizgileri kavramının vizyonu bireylerin toplumsal etkileşime girdikleri bölgeyi ve yakınlık alanının genişlediğini ve günümüzde bu alanın küresel ölçekli olduğu anlamına gelir. Bu durum kaçınılmaz olarak kimlik ve aidiyet algılarının tanımlanmasına ilişkin soruları beraberinde getirir; çünkü sınırlar, yaşam biçimlerinin dışlanmasına/dahil edilmesine yönelik kurdukları ayırmada diğer etkenlere bağlıdır.

3. Aidiyet

Aidiyet kavramının ilk olarak modern öncesi toplumlarda ortaya çıkışı etnisite temelli olarak belirli bir toprak parçasının bir halk tarafından kendilerini buraya ait olduğunu düşünmesi ile ortaya çıkmıştır. Bu belirgin toprak parçası kategorileştirilmiş bir etnik grubun anavatanıdır. Eğer bu aidiyet duygusunu paylaşan bireyler buradan göç ederse veya göç etmek zorunda bırakılırsa yine de dönmek için anavatan özlemlerini içinde taşırlar. Tarihsel olarak baktığımızda “diaspora Yahudileri ve Ermenileri için halkın ruhani özleminin merkezinde yer alan toprak parçasını anavatan” olarak gördüğü için bu toprak parçası kurtuluşun sembolü olarak anımsanır (Smith, 1993: 53). Bu gruplar için anavatanı duyulan aidiyet algısı hiçbir zaman kaybolmamıştır.

Aidiyet kavramı kim olduğumuz veya kim olduğumuzu düşündüğümüz ya da toplumun kendimizin kim olduğumuzu düşünmemizi sağlayan tanımının merkezi bir yönüdür (Delanty, 2003). Birey olarak kendimizi tekil görmekle birlikte belirli sosyal, kültürel veya etnik gruplara olan aidiyet algımız toplumsal kimlik duygusu yaratmada en önemli unsurdur. “Öteki” ile toplumsal etkileşime girmenin bir sonucu olarak sosyal davranışlar ve tanımlar, yaşadığımız toplumun yapısal gerçeklerini yansıtan bağlamsal ifadeler olarak görülür. Bu bağlamda öteki olarak ana akım toplumun bir üyesi olan birey aslında “beni (kimliğini)” yaratır. Öteki ve tanımlayıcı olana atıfta bulunmak aslında aidiyet duygusu taşımadığımızı atıfta bulunarak ve ait olduğumuzun daha net ve daha doğru bir şekilde tanımlanması anlamına gelir. Kimlik ve aidiyet duygusunun inşası sürecinde farklılığın işaretleri ve ötekiliğe verilen önem kişinin kendisini aslında ne olmadığı üzerinden tanımlanmasına yardımcı olur (Taylor, 1996).

Toplumsal aktörler için aidiyet duygusunun inşa edilmesi aynı zamanda kültürel ile gerçekleşir. Kuşaklar arası kültür aktarımı Bourdieu’nun “kültürel sermaye” olarak açıkladığı birikimi oluşturur (Swartz, 2011). Ulus devlet temelli anlayışa göre; “ulusal kültürel sermayeye” sahip olan gruplar tam anlamıyla milliyet temelli bir aidiyet algısı inşa ederler (Skey, 2010: 718). Ulus temelli aidiyet tartışmalarının büyük bir çoğunluğu dışlanma süreçlerine ve belirli grupların nasıl marjinalleştirdiklerine odaklanmıştır.

Castles ve Davidson’a göre günümüz toplumlarında “kültürel değerlerin heterojenliği katlanarak artarken, bireylerin giderek daha fazla uluslararasılaşma süreci ulus-devlete duyulan aidiyet duygusunun temelini”

sarmıştır (1998: 7), bu nedenle alt kültür grupları için ana akım toplumun bir parçası haline gelmek için ulus devlet politikalarının bir sonucu olan kültürleşme ve asimile etme çalışmalarına zaman yoktur ancak bu anlayış sık sık bütünleşme kavramı adı altında devam ettirilmiştir. Ulus devletlerin çoğunun toplum yapılarının içinde aidiyet duygusu taşımayan gruplar bulunduğu ve bu grupların vatandaşlık bağı ile sağlanan aidiyet duygusunu reddettiği görülmüştür. Bu gruplar alternatif olarak bir aidiyet duygusu geliştirmek için kültürel asimilasyon süreci geçirmeye zorlanmışlardır” (Göker, 2015).

4. Çokkültürlü Topumlarda Aidiyet Algıları

Geçmişte birçok devlet kendi ulus bilincini korumak ve azınlık konumunda olanlar arasında oluşabilecek her türlü etnik milliyetçiliği yıkmak için çeşitli politikalar izlemiştir (Coşar, 2016). Bu tür politikalar yürüten hükümetler genel olarak “azınlıkların dil haklarını kısıtlamış, geleneksel bölgesel özerklik biçimlerini ortadan kaldırmış ve azınlık konumunda olan grupları daha çok baskın grubun yoğun olarak yaşadığı yerlerde yaşamaya zorlamıştır” (s. 55). Bu tür politikalar çokkültürcülük anlayışının gelişmesi sonucu yıkılmıştır. Özellikle 21. yüzyılda meydana gelen toplumsal değişimler sonucunda bütün bir ulus olarak topyekûn aidiyet algısının kaybedilmesinin yanı sıra paylaşılan ortak değerler ve ulusal kimliğin kaybedilme korkusunu yaratmıştır (Delanty, 2003). Krzyzanowski ve Wodak’a göre günümüzde vatandaşlık, küreselleşme ve göçmenlik statüsü konusundaki tartışmalar makro düzeyde sosyal haklara sahip bir cemaat vatandaşı fikrini de içerecek şekilde everilmektedir. Yerel, ekonomik, sosyal, kültürel ve sınıfsal aidiyetten kolayca bahsedebildiğimiz için artık “vatandaşlık algısı ulusal-vatandaş fikrinin ötesine” geçmektedir (2008: 101).

Aidiyet kavramı ortak kültürel paylaşımlar, metalar ve kişisel özelemler ile birlikte ortak gelecek inşa etmeye çalışan bireysel kimliği yansıtır. Bu durum aidiyet duygusunun artık sabit bir fikir olmadığı akışkan olduğu söylenen, yani sürekli değişen ve onu oluşturan sayısız değişkene tabi tutulan bağlamsal ve dalgalı bir kavram haline geldiğini kavramamızı sağlar (Modood, 2014; Doytcheva, 2009; Kymlicka, 1998). Bu bağlamda aidiyet algısı karmaşık ve değiştirilebilirdir. Aidiyet kavramının bilişsel düzeyde oluşumunda sübjektif algılamalar, nesnel yasal-yapısal, bürokratik ve sosyal koşullar ve toplumsal üyelik kriterleri (örneğin yasal vatandaşlık bağı), dil yeterliliği, eğitim olanaklarına erişim gibi faktörler belirleyici olmaktadır.

Son yıllarda artan mobilizasyon ve küreselleşmenin etkisiyle daha da akışkan ve kozmopolit bir yer haline gelen dünyada toplumsal aktörlerin kimlik ve aidiyet algılarını tanımlamaları daha kompleks, dağınık ve esnek bir hal almıştır (Cohen, 1999). Gelişen teknolojinin yardımıyla toplumsal etkileşim süreçlerinin sınırı artık küresel boyutlara ulaşmıştır. Ulus devletlerin hakim olduğu modern dönemde genel olarak sınırları belli olan bir sosyalizasyon süreci hakimken günümüz çokkültürlü toplumlarında artık bireyler için sosyal, kültürel veya ekonomik olmak üzere bazı faktörler uluslar üstü bir anlam taşımaktadır (Ritzer, 2011). Sosyal aktörlerin toplumsal etkileşim süreçlerine bağlı olarak kimlik tanımlamaları değişerek “hibrit kimlik” olarak tanımlanan ve bireylerin kendi kimliklerini iki veya daha fazla faktöre bağlı olarak inşa ettikleri kimlik anlayışları ortaya çıkmıştır (Çağırkan, 2016). Genel olarak bu kimlik anlayışı ana akım topluma duyulan aidiyet algısını da değiştirmiştir. Bireyler ana akım toplum ile sadece etnisite ve milliyet temelli bir aidiyet duygusu inşa etmek yerine başka serbest zaman aktiviteleri, ortak ilgi alanları, meslek, politik görüş olmak üzerine birçok farklı faktör temelli kimlikler inşa etmişlerdir.

Ana akım toplum içinde alt kültür grubun üyeleri, ulusal topraklardaki “diğerlerinin” tanımlayacağı belirlenmiş kategoriyi oluşturduğunda kendi konumunu genellikle ulus ötesi olarak algılar. Farklı şekillerde dahil olduğu ana akım toplum içinde istikrarlı bir sosyal çevrede çokkültürlülük bağlamında oluşturulmuş bir kimlik duygusuna katkıda bulunmakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal eylemin temelini de sağladığı için bu şekilde tanınması bireyler için önemlidir (Jenkins, 2016: 8).

Günümüz çokkültürlü toplumlarında toplumsal aktörlerin aidiyet duygularını belirlemede kategoriler, yaşam biçimleri, farklı sosyo-kültürel gruplar etkili olmaktadır (Modood, 2014; Kymlicka, 1998). Küresel ölçekli sosyal ağların doğuşu aynı zamanda küresel ölçekli bir aidiyet duygusunun oluşmasını ve grup olarak tanınma ihtiyacını açığa çıkarmıştır. 21. yüzyılın yeni yaşam biçimleri, web aidiyetleri ve yeni grup tanımlama eğilimleri döneminde hukuksal vatandaşlık bağı ile kurulan aidiyet algılarının yeniden tanımlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Hukuksal olarak sahip olunan vatandaşlığın resmi bir anlam taşımaktan öteye gidemediği ve özellikle ana akım toplumun etnik çoğunluğunu oluşturan toplumsal aktörler için ana akım topluma duyulan aidiyet duygusunun sadece milliyetçi etkiler ile açıklanamayacağı anlaşılmıştır (Göker, 2015; Taylor, 1996).

Ana akım toplum içinde bulunan alt kültür grupları açısından bu durum tam tersi bir etki yaratmıştır. Özellikle anavatan ile olan bağı koruyan bu gruplar için ana akım topluma duyulan aidiyet duygusunun gelişmesinde kültürel geçmişinden getirdiği etnik bağlar ve milliyetçi duygularından vazgeçmeden toplumun bir parçası olmasına ne ölçüde izin verildiği bu grupların aidiyet duygusu geliştirmesinde kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı etkiye sahiptir. Ayrıca yasal vatandaşlığın bir aidiyet biçimi olarak ifade edildiği günümüz toplumlarında yeni seviyeler ve anlamlar kazanmıştır. Böylelikle farklı etnisiteye sahip topluluklar ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirmişlerdir. Her grup için milliyetçi duygularından tamamen vazgeçmeden ulus devlet anlayışından farklı olarak çoğulculuğun bir bileşeni olarak kendi aidiyet duygularını inşa edebilmişlerdir (Doytcheva, 2009). Bu sayede alt kültür grubun üyeleri dünyayı anlamaya ve kendisini başkalarına doğru yönlendirecek güvenilir bir çerçeve sunan ulusal kimliğinden tamamen vazgeçmemiştir. Ayrıca ana akım toplum içinde kabul edilmiş bir ulusal kimlik bu bireylere hem psikolojik istikrar hem de statü kazandırmıştır (Skey, 2010).

Çokkültürlü toplum yapısında göçmenlerin ve alt kültür gruplarının ülkeye aidiyet duygusu taşıması önemlidir. Bu aidiyet algısının oluşturulması asimilasyon süreci değildir; böyle bir asimilasyon politikası gerçekçi olmayan ve baskıcı bir siyasadandır ibaret olacaktır. Kucaklayıcı bir “kimlik anlayışı insanların itibar ettikleri kimlikler üzerine kuruludur, onlara saygı gösterir ve onları hakir görmez” (Modood, 2007: 204). Çokkültürlü toplum yapılarında azınlık konumunda olan grupların toplum ile birleşmesi, bütünleşmeden farklıdır. Yalnızca bireyler değil alt kültür grupları da kimlikler, çağrışımlar ve diaspora bağlantıları dahil olmak üzere farklı yollardan farklı aidiyetler oluşturabilir.

5.Sonuç

Aidiyet kavramı tarihsel olarak toplumsal aktörler için farklı anlamlar ifade etmiştir. Toplumsal paradigmalara bağlı olarak etnisite, ulusal değerler, kültür, sınıf, cinsiyet gibi değişkenler ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirmede dönemsel olarak alt kültür grupları için etkili olmuştur. Modernitenin bütüncül anlayışına uygun olarak ulus devletler ortaya çıkmış ve bu dönemde milliyetçi etkiler ana akım toplum yapısını belirlemede en önemli etken olmuştur. Sınırları belli bir toprak parçası üzerinde ve belirli bir milliyeti temel alan ulus devletlerde farklı alt kültür grupları için ana akım topluma aidiyet duygusu inşa etmenin yegane yolu asimile olarak ana akım toplumun paylaştığı etnisite ve milliyetçi duyguları temel alan bir aidiyet algısı inşa etmeleridir. Bu sayede ulus devlet toplum yapısı içinde toplumsal uyum ve bütünlüğün sağlanması amaçlanmıştır. Ulus devletlerin etkisini yoğun olarak gösterdiği bu dönemde milliyetçilik algısı çoğunluğun paylaştığı milliyet temellidir. Dolayısıyla aidiyetler üzerinde en temel belirleyici etken “milliyetçi duygular” olmuştur.

Aidiyet kavramı tanımlanması ve algısı hem bireysel olarak hem de grup olarak farklı anlamlara gelmektedir. Örneğin bazı özel gruplar için parçası oldukları ana akım toplumun yapısı fark etmeksizin dini duyguları aidiyet algılarını her dönem belirlemiştir. Bu duruma en iyi örnek Yahudi toplumdur. Dünyanın dört bir yanına dağılmış bir vaziyette bulunan Yahudi toplumu için ortak dini inancın sağlamış olduğu aidiyet algısı onları diğer Yahudi bireylerle birlikte ortak bir aidiyet algısını canlı tutmalarına yardımcı olmuştur.

Son dönemlerde kitle iletişim ve ulaşım araçlarında meydana gelen gelişmeler toplumsal aktörlerin yaşadıkları bölgeden bağımsız olarak dünyanın her yerinden insanlarla etkileşime geçmelerine olanak vermektedir. Ulusal sınırlardan bağımsız olarak bireyler kendi seçtikleri değişkenlere bağlı olarak farklı bireyler ile etkileşime geçebilmekte ve bu etkileşim süreçleri sonucunda kendi (özel) kimlik ve aidiyet algılarını inşa edebilmektedir. Yaşanan bu değişim aidiyet algısının oluşum sürecinde duygusal (milliyetçi, etnik, din, vb.) bağın yanı sıra, temel bürokratik süreçler ana akım toplumun bir parçası olma süreci ile birlikte ilerlemektedir. Hukuksal vatandaşlık bağı bireyler için sadece resmi bir söylem olarak kalabilmektedir. Ana akım toplumun etnik, milliyet, kültürel, dini fenomenleri toplumun her üyesi tarafından aynı ölçüde paylaşılmamakta, son dönemde bu söylem sadece resmi bir anlam taşımaktadır. Sosyal aktörler için ana akım topluma üye olma süreçleri halihazırda “birisi olmaktan” ziyade, “birisi olma sürecini” göstermektedir (Krzyzanowski ve Wodak, 2008).

Sonuç olarak modern dönemde toplum yapısını belirlemede etkili olan belirleyen milliyetçilik postmodern dönemde etkisi yitirmiştir. Modern dönemde farklı etnik grupların ana akım topluma dahil olmak ve bir aidiyet duygusu geliştirmek için tamamen vazgeçmek zorunda kaldıkları milliyetçi duyguları ise postmodern dönemde özellikle çokkültürlü toplum yapılarının ortaya çıkmasından sonra milliyetçi duygularından vazgeçmeden ana akım topluma aidiyet duygusu geliştirebilmişlerdir. Özel olarak etnik geçmişlerinden vazgeçmeme özgürlüğü bu alt kültür grupları için ana akım toplumun bir parçası olma süreçlerini kolaylaştırmıştır. Küreselleşme ve mobilizasyon süreçleri sonucunda toplumsal aktörlerin yaşadıkları bölgeden bağımsız olarak etnisite ve milliyeti paylaştıkları diğer bireyler ile etkileşime girerek bu duygularını canlı tutabilmişlerdir. Kültür, dil, din ve diğer

belirleyici ögelerin kitle iletişim ve ulaşım araçları sayesinde paylaşımının devam etmesi alt kültür grupları için kökenlerinden vazgeçmelerinde zorlaştırıcı bir etki yaratmıştır. Bu bağlamda uluslararası televizyon yayınları ve diğer yayın organlarının tektipleştirici etkisinin yanı sıra aynı zamanda farklı alt kültür grupları için özellikle ana vatanlarına olan aidiyet duygularını canlı tutmalarına yardımcı olmuştur.

KAYNAKÇA

- Beck, U. (2004). "Cosmopolitan Realism: On The Distinction Between Cosmopolitanism in Philosophy and The Social Sciences", *Global Networks*, 4/1, 131-56.
- Castles, S. and Davidson, A. (2000). *Citizenship and Migration: Globalization and the Politics of Belonging*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Cohen, J. (1999). "Strateji ya da Kimlik: Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler", *Yeni Sosyal Hareketler*, (Ed: İ. Çayır), Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Croucher, S. (2004). *Globalisation and Belonging. The Politics of identity in a changing World*. Rowman and Littlefield Publishers, Lanham.
- Çağırkan, B. (2016). "Immigration, Hybrid Identity, and Sense of Belonging: New Societies, New Identities", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi- Journal of the Human and Social Science Researches*, 5/8, 2613-2623.
- Delanty, G. (2001). "Nationalism: Between Nation and State", *Hand Book of Social Theory*, (Ed: G. Ritzer ve B. Smart), Sage, London.
- Delanty, G. (2003). *Bir Kavramın Anatomisi: Topluluk*, (Çev. B. Atay), Everest Yayınları, İstanbul.
- Doytcheva, M. (2005). *Çokkültürlülük*, (Çev. T. A. Onmuş), İletişim, İstanbul.
- Edensor, T. (2002). *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. Berg Publishers, New York.
- Göker, G. (2015). *Göç, Kimlik, Aidiyet*. Literatürk, Konya.
- Jenkins, R. (2016). *Bir Kavramın Anatomisi: Sosyal Kimlik*, (Çev. G. Bostancı). İstanbul: Everest Yayınları.
- Krzyzanowski, M. and Wodak, R. (2008). "Multiple Identities, Migration and Belonging: Voices of Migrants", *Identity Trouble*, (Ed: C.R. Caldas-Coulthard ve R. Ledema), London, Palgrave Macmillan.
- Kymlicka, W. (1998). *Çokkültürlü Yurttaşlık*, (Çev. A. Yılmaz). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Modood, T. (2007). *Multiculturalism: A Civic Idea*. Polity Press, Cambridge.
- Özkırımlı, U. (1999). *Milliyetçilik Kuramları*. Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Ritzer, G. (2011). *Globalisation: The Essential*. Wiley-Blackwell, Oxford.
- Skey, M. (2010). "A sense of where you belong in the world: national belonging, ontological security and the status of the ethnic majority in England", *Nations and Nationalism*, 16/4, 715-733.
- Smith, A. D. (1993). "The ethnic Sources of Nationalism", *Survival*, 35/1, 48-62.
- Swartz, D. (2011). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nun Sosyolojisi*, (Çev. E. Gen). İletişim, İstanbul.
- Taylor, C. (1996) *Çokkültürcülük*, (Haz. A. Gutman). YKY, İstanbul.
- Urry, J. (2003) . Polity Press, Cambridge.